

VÆRKTØJSKASSE

Behandling af skriftligt materiale

1. Tekstens oprindelse

- Hvem har skrevet teksten?
- Hvornår er den skrevet?
- Hvilken slags tekst er det? Brev, dagbog, officielt dokument osv.
- Er det den fulde tekst eller et uddrag? Hvis det er et uddrag, hvem har lavet det? Er der angivet principper for udvælgelsen?
- Er teksten på originalsproget, eller er det en oversættelse?

2. Tekstens indhold

- Hvad står der i teksten?
  - o Få et overblik over den måde, den er bygget op på.
  - o Lav overskrifter til forskellige afsnit.
  - o Understreg vigtige ord, vigtige personer, vigtige begivenheder
  - o Hvis der er ord, personer osv. du ikke kender: slå dem op eller spørg læreren.

3. Kan man stole på oplysningerne i teksten?

- Er det første- eller andenhåndstekst? – Hvis personen, der udtaler sig, selv har været til stede, er det en førstehåndstekst.
- Er det en primær eller sekundær tekst? – En primær tekst er den første, der i dag er bevaret, en sekundær har sine oplysninger fra en primær eller en anden sekundær tekst.
  - o En primær tekst kan godt være andenhånds. I mange tilfælde kan den endda være skrevet ned lang tid senere.
- Er teksten samtidig / ikke-samtidig med begivenhederne?

4. Tekstens tendens

Alle tekster har en eller anden form for tendens. Forfatteren ser begivenhederne på den baggrund, som han selv har. Derfor er tekster til den samme problemstilling, ofte forskellige. Mange tekster kan være skrevet med et bestemt formål for øje. Det kan spænde fra helt primitiv propaganda til udspekulerede forsøg på at sætte sig selv i et bedre lys.

Spørgsmål, man kan stille, kunne være:

- Angiver forfatteren en speciel hensigt?
- Kan du ud af teksten se, at forfatteren har en bestemt hensigt?
- Undersøg sprogbrugen, fx forfatterens brug af tillægsord (adjektiver)
- Viser han sympati eller antipati mod bestemte personer?
- Er han en kvalificeret betragter?
- Er han repræsentativ for en gruppe, eller tegner han kun sig selv?
- Er den foreliggende tekst, den eneste til den problemstilling, den behandler? Hvis der er flere: Er der overhovedet overensstemmelse mellem dem eller modsætninger I givet fald: Hvor? Hvorfor?

5. Tekster som viser menneskers måde at tænke på (mentalitet)

Selvom en tekst er fuld af fordomme, ja direkte løgnagtig, så kan den bruges til noget. Selve det, at den er blevet skrevet, er vigtigt. Hvis f.eks. en person beskriver en anden person på en bestemt negativ eller positiv måde, eller beskriver en begivenhed, som må forekomme direkte forkert, er det jo en oplysning om, at forfatteren har ønsket at give samtiden eller eftertiden et bestemt indtryk. Teksten bliver altså en kilde til den persons ønsker, og det kan i sig selv være meget interessant eller sigende.

6. Fremstillinger – senere fortolkninger

Historikere fortolker tekster, og de bruger andre historikers arbejde som grundlag for deres eget. De skriver objektivt – de er hele tiden underkastet det forhold, at de skriver ud fra en tolkning af deres samtid og ønsker for / håb for / forventninger til fremtiden. De kan have en bestemt hensigt med at skrive, som de gør.

Spørgsmål kunne være:

- Hvem har skrevet bogen? Hvornår og hvor?
- Er det originalsprog eller en oversættelse?
- Hvilket materiale bygger forfatteren sin fremstilling på?
- Hvilke kvalifikationer har forfatteren?
- Hvilken slags bog er det? videnskabeligt værk? populærvidenskabeligt? En skolebog? Til folkeskole eller gymnasiet?
- Har forfatteren haft en bestemt hensigt med bogen?
- Hvilken historieopfattelse har forfatteren? (hvad er det, der driver historiens hjul?)
- Præsenterer forfatteren andre synspunkter og andre tolkninger end sine egne?

Behandling af billeder

Beskrivelse af billeder

1. Hvem og hvad forestiller billedet?
  - eventuelle personer, hvem er de? Køn, antal, alder påklædning osv.
  - Hvordan er de placeret i forhold til hinanden? – eventuelle dyr, genstande, ting, landskaber osv.
2. Hvordan er billedet delt op? Forgrund, baggrund, lys og skygge
3. Analyser former, linjer og tid. Er billedet komponeret på en speciel måde. Foregår alt, hvad der kan ses på billedet samtidigt, eller fortæller billedet i sig selv en udvikling eller historie?
4. Beskriv farverne
5. Find beskuerens placering i forhold til billedets centrale tema: lige for, fra siden, fra nedenunder, fra oven, bag fra, frøperspektiv, fugleperspektiv

Fortolkning af billedet

1. Hvilken type billede er det? Maleri, tegning, karikatur, fotografi osv.
2. Hvem er billedmageren?
3. Hvornår er billedet blevet til?
4. Hvem er målgruppen for billedet?
5. Hvilke muligheder har billedmageren haft for at gengive det, han/hun ønsker at gengive. Er han/hun første- eller andenhandsvidne? Er han/hun samtidig eller senere? Er der overhovedet tale om, at billedet forestiller en konkret begivenhed?
6. Hvilket formål (tendens) har billedmageren haft med sit billede?
7. Hvilke midler har billedmageren brugt for at understrege det formål, han / hun har haft med sit billede?
8. Hvordan passer billedets budskab og tendens med andet materiale.
9. Kan billedet siges at afspejle en bestemt ideologi eller tankeverden. Hvilken?